

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 29

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 29", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 47.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid55311/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

samme foraarsager og, at jeg examinerer alting fra Roden af. Naar man med upartiskhed vil efterlede Sandhed, finder man altid nogle Knuder: Og de, som sige sig ingen Vanskelighed at see, tractere alting Cavalierement, og tilkiendegive, at de aldrig have umaget sig at examinere. Jeg beder om GUDs Bistand udi mine Eftersøgninger, og i agt tager de foreskrevne Udtolknings Regler; saa at jeg kand her om sige det samme, som om mine Legems Svagheder, at ligesom det er ikke min Skyld, at jeg er syg, saa er det ey heller min Skyld, om jeg tager feil i Meeninger; og troer jeg i saa Maade, at GUD dømmer mildere om Vildfarelser, som flyde af en bekymmerlig Eftersøgning, end visse magelige, feede og veltrivende Conformister, hvilke med Frækhed fordømme alle dem, som ikke blindt følge deres Meeninger, hvilke de selv aldrig i Grund have ransaget. Jeg vil intet videre skrive herom, saasom jeg haver tydeligen udført denne Materie udi nogle af mine Skrifter. Jeg drister mig til Slutning at sige: At Vildfarelse undertiden er lige saa stort Kiendemærke paa en ægte, som en blind Orthodoxie paa en u-ægte Christen; Thi det første giver en Bekymring tilkiende, det andet en Dovenhed: Det første, at man haver villet føle sig for; Det sidste, at man gaaer frem i blinde. Med mindre man vil sige, at ingen Artikel udi den Religion, som man bekiender, er mindste Vanskelighed underkastet; hvilket er Paradox, som aldrig kand souteneres, efterdi alle Religions-Secter føre samme Mundheld. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA XXIX.

Til **

Forgangen Sommer, da jeg var paa min Gaard, og vilde have nogen Underretning om Vand-Møller, sagde en Bonde blandt andet, at en Græs-Mølle er pligtig til at op-

tage sine Stieborder ved Cruses Messe. Dette Ord, Cruses Messe, kom mig heelt underligt for; og kunde jeg ikke giette mig til dets Betydelse, saasom jeg ingen Helgen vidste, som havde ført det Navn af Cruse. Da jeg kom til Kiøbenhavn igien, gjorde jeg mig Umage med at efterlede Ordet, og endelig fandt det i den gamle Siællandske Lov Lib. IV. Cap. 36. indført saaledes: Tha skal han optaghe Stiibord i Cruses Mæsse, ther men gange met Kors; Det er: Da skal han, nemlig Mølleren, optage Stiebordene, i Cruses Messe, naar man gaær med Kors. Og mærkede jeg da, at det er Hellig-Korses Messe (Festum St. Crucis) som falder ind den 3die Maji. Jeg taler aldrig med Bonder, uden jeg jo lærer noget af dem: Thi de raisonnere ikke uden om solide og magtpaaliggende Ting, hvorom de vide fuldkommen Beskeed. Man kand af dem lære, hvorledes Jorden skal dyrkes, Hæste og Qvæg conserveres, Skovene settes i Stand, Gaarder bygges, og en skikkelig Oeconomie føres. Derforuden profiterer jeg af deres Omgængelse udi Sproget: Thi jeg lærer af dem gode gamle Danske Ord, som udi Kiøbstæderne ere forglemte, og hvorudi end lærde Folk ere ukyndige, saasom de ere komne af Brug, og ikke findes uden i vore gamle Lov-Bøger. Derforuden er Bøndernes Tale naturlig og uden Affectation eller u-rimelige Complimenter. Naar en Bonde hilser mig, ønsker han GUds Fred, og naar han gaær bort, siger han, far vell En Kiøbstæd-Mand derimod kalder mig for og bag sin Herre, og sig skyldigste Tiener, skjønt han ved alle Leyligheder bevidner, at han er mig aldeeles ingen Tieneste skyldig. Spørger jeg Bonden om Nyt, fortæller han ikke uden det, som han veed, og indskrænker sig udi sin egen Landsbyes Historie, saa at, om jeg hører ikkun lidet, saa faaer jeg dog noget tilforladeligt at vide. Spørger jeg Kiøbstæd-Manden om Nyt, giver han mig et Udtog af de sidste Aviser, som jeg selv forhen haver læset, og fører mig igiennem Tydskland, Ungarn, Tyrkiet, indtil Persien, ja omstændeligen fortæller mig Ting, hvorom han selv ikke veed ringeste Beskeed, og som mig er aldeeles ikke

magtpaaliggende at vide. Store Kiøbstæder ere store Sladder-Skoler, hvor u-nyttige Ting blive omtalte udi et u-reent og fordervet Sprog. Kommer jeg der udi et Selskab, hører jeg Critiqver over en høyeste Rettes Dom, som samme Dag er afsagt, hvilken nogle rose, andre laste, skjønt ingen ret veed, hvorudi Sagen haver bestaaet. Kommer jeg udi et andet Laug, hører jeg Barberere, Kandestøbere og Spidsborgere at decidere udi Stats-Sager, hvorover de selv ikke have mindste Idée, saasom de intet vide, uden hvad en Avis-Skriver haver fundet for godt at binde dem paa Ærmene, og som med næste Post erklæres at være Løgn. Kommer jeg udi et lærd Societet, hører jeg enten hvad jeg tilforn veed, eller hvad jeg ikke forlanger at vide, og det alt udi en u-naturlig Stiil. Jeg forklarede eengang for en Bonde Indholdet af et Academisk Programma, som laae paa mit Bord: Han meenede, at det var et Skiøde paa Gaard og Gods, efterdi det var saa stort; men jeg sagde ham, at derved gaves tilkiende, at en halv Snees Studenter skulle tage Magister-Graden i Morgen, og at een af samme Personer var her af Sognet, som han (nemlig Bonden) vel kiendte; og, da jeg nævnede ham ved Navn, fik han Lyst at vide, hvad der paa det store Papiir var skrevet om samme Person. Jeg sagde da, at der findes antegnet, at han er en Søn af en gammel hedensk Afgud ved Navn Apollo, og at han tilligemed de 9 andre hans Cammerader haver klavret op paa et høyt Bierg, som er meere steilt end Stævens Klint, for der at have Omgængelse med 9 Jomfruer. Bonden smilede derved, og sagde: Jeg kiender nok Karlen; han er Herr Povels ældste Søn, og haver jeg aldrig hørt, at ham haver været nogen Løsagtighed tillagt. Jeg svarede dertil, at jeg siger ikke, hvad han er, eller hvad han haver giort, men alleene hvorledes han beskrives paa Papiret. Derpaa gik Bonden bort; og veed jeg ikke, hvad Tanker han fattede, enten om Skrивeren, eller om mig, som forklarede ham Skriftet: Jeg hørte alleene, at der siden mumlede om, at Herr Povels Søn var beskyldet for Leyermaal med 9 Piger; og hvis saadant var sandt, burde han

heller staae aabenbare Skrifte, og betale sine Leyermaals Bøder, end nyde Magister-Graden. Jeg vilde ikke ønske, at Bønderne vidste fuldkommeligen alle vore andre Idrætter og Studia; de vilde maaskee i saa Maade fatte høye Tanker om dem selv, og ringe om os andre, ja holde sig for gode til at gjøre os Hoverie og anden Tieneste. Du seer heraf, hvi jeg haver meere Behag i at omgaaes med Bønder end med Kiøbstæd-Folk, og hvi jeg er sociable paa Landet og misanthrope i Staden. Derforuden ere adskillige andre Ting paa Landet, som kand fornøye Sindet. Jeg finder Behag udi at see Jordens Grøde fremspire, og at indhøstes, at see Kiør og Faar gaae ligesom i Procession til deres Sammelpladse Morgen og Aften. Luften og Roelighed forsaarsager ogsaa, at min Helbred der er lidt bedre end udi Staden. Intet incommoderer mig paa Landet uden Svün og Hunde. De førstes Selskab plager mig om Dagen, og de sidste forstyrre undertiden min Hvile om Natten, men det er tvende Nationer, som man maa holde noget til gode, i Henseende til deres Nytte: Thi Svinene føde os, og Hundene forsvare vort Gods og Eyendom mod Tyve. Hvis du engang vil besøge mig paa Landet, skal det være mig kiært, og maa du blive der saa længe dig lyster, helst om du, som jeg, uden Mad og Drikke kand leve af den pure Luft. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA XXXI.

Til **

Du beklager dig i dit sidste Brev, at du haver mistet din Hund Fairfax, hvilken du siger havde saadanne Qualiteter, at der fattedes intet uden Maalet og Skabningen, for at regne ham blant de fornuftige Creaturers Tall. Du meener, at hvis Cartesius havde seet samme Fairfax, han havde gjort en Stræg over sit Systema om Dyrenes Mecha-